

1 Teret dokazivanja

Nizozemsko procesno pravo temelji se na načelu da „osoba koja iznosi činjenicu mora je dokazati”. Drugim riječima, stranka koja se oslanja na činjenice ili prava koje navodi za pravne svrhe snosi teret dokazivanja tih činjenica ili prava. Međutim, teret dokazivanja može se drukčije odrediti zbog posebnog propisa ili načela opravdanosti i pravičnosti.

1.1 Koja su pravila u vezi s teretom dokazivanja?

Zakonska pravila o dokazima u Zakonu o parničnom postupku (*Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering*) primjenjuju se u postupku koji se pokreće na temelju sudskog poziva i u postupku koji se pokreće na temelju zahtjeva, osim ako je priroda predmeta takva da je to isključeno. Nisu obvezna u postupcima privremene pravne zaštite, a automatski se ne primjenjuju ni u arbitražnim predmetima. Međutim, stranke se u arbitražnim predmetima mogu dogovoriti da će primjenjivati ta pravila.

Zakonska pravila o dokazima navedena su u člancima od 149. do 207. Zakona o parničnom postupku.

1.2 Postoje li pravila prema kojima su određene činjenice izuzete od tereta dokazivanja? U kojim slučajevima? Je li moguće predočiti dokaze kako bi se pokazalo da određena pravna pretpostavka nije valjana?

Sud činjenice koje iznosi jedna stranka i koje protustranka ne opovrgava (u dovoljnoj mjeri) mora smatrati dokazanima. Međutim, postoji iznimka, odnosno postoje situacije u kojima bi prihvaćanje navedenog podrazumijevalo pravne posljedice koje strankama nisu dostupne. Sud u tom slučaju može zahtijevati dokaze.

Dokazi se ne zahtijevaju za činjenice ili okolnosti za koje se smatra da su općepoznate ili za pravila općeg iskustva. Sud ih može upotrijebiti bez obzira na to jesu li ih stranke iznijele. „Činjenice ili okolnosti za koje se smatra da su općepoznate” znači činjenice ili okolnosti koje svaka prosječna osoba zna ili može znati. „Pravila općeg iskustva” znači znanje i iskustvo koja svaki državljanin u nizozemskom društvu ima. Isto tako nije potrebno dokazivati činjenice o kojima sud sam stječe saznanja tijekom postupka, odnosno činjenice iz suđenja.

Zakonom je ponekad predviđena pretpostavka. Određene činjenice ili okolnosti smatraju se toliko vjerojatnima da stranka koja se na njih poziva za njih ne treba pružati (daljnje) dokaze. Sud pravila općeg iskustva može iskoristiti i za pretpostavku na temelju određenih činjenica koje su pred njim predstavljene. Protustranka u tom slučaju ima mogućnost osporavanja pretpostavke. Primjenjuje se i niz posebnih slučajeva. Na primjer, na temelju zakona o cestovnom prometu vozač koji pregazi biciklista ili pješaka mora platiti naknadu štete prouzročene ozljedom, osim ako se može dokazati da je uzrok nesreće viša sila. Drugi je primjer slučaj u kojem radnik podnosi zahtjev za naknadu štete prouzročene ozljedom na radnome mjestu. Poslodavac je u tom slučaju obavezan radniku isplatiti naknadu štete za takvu ozljedu, osim ako se mogu pružiti dokazi da nisu postojali nedostaci u potrebnoj skrbi ili da je radnik odgovoran za namjerno djelovanje ili hotimičan nemar.

1.3 U kojoj mjeri sud mora biti uvjeren u neku činjenicu kako bi presudu temeljio na postojanju te činjenice?

Sud može slobodno ocijeniti dokaze, osim ako je zakonom predviđeno drukčije. Ta se iznimka odnosi na pravila o nepobitnoj dokaznoj vrijednosti dokaza. Sud je u slučajevima nepobitnih dokaza obavezan određene oblike dokaza prihvatiti kao istinite ili barem priznati njihovu vrijednost. Međutim, i u tom slučaju postoji mogućnost osporavanja.

Sudovi svoje odluke mogu temeljiti samo na činjenicama koje su primjereno usklađene s pravilima o dokazivanju.

2 Izvođenje dokaza

2.1 Mora li stranka uvijek podnijeti zahtjev za izvođenje dokaza ili sudac u određenim predmetima može izvesti dokaze na vlastitu inicijativu?

U određenim slučajevima (pregled računovodstvene dokumentacije, svjedočenja svjedoka) sud na zahtjev jedne od stranaka drugu stranku obvezuje na dostavljanje dokaza. Sud to može učiniti i na vlastitu inicijativu.

Slično tome sud na zahtjev jedne od stranaka ili na vlastitu inicijativu može zatražiti izvješće vještaka, posjet prostorijama ili njihov pregled. Sud imenuje vještaka koji mu dostavlja izvješće i obavlja posjet prostorijama. Stranke su obvezne pružiti pomoć u sastavljanju izvješća vještaka.

Stranke imaju pravo iznijeti svoje mišljenje i zahtjeve u pogledu izvješća vještaka i posjeta prostorijama.

2.2 Ako je zahtjev stranke koji se odnosi na izvođenje dokaza odobren, što slijedi?

Stranka kojoj je sud odobrio da izvede dokaze ili koja snosi teret dokazivanja obvezna je izvesti dokaze o navodnim činjenicama i/ili okolnostima.

Protustranka uvijek može izvesti dokaze o protivnom, osim ako je to isključeno u skladu sa zakonom.

2.3 U kojim slučajevima sud može odbiti zahtjev stranke za izvođenje dokaza?

Sud odbija prihvatiti dokaze ako oni nisu relevantni za predmet, nisu dovoljno određeni (previše su nejasni), ako su dostavljeni izvan roka (prekasno) ili su neosnovani. Dostavljeni dokazi ne mogu se zanemariti na temelju pretpostavke o njihovu ishodu.

2.4 Koji različiti načini dokazivanja postoje?

U Nizozemskoj se primjenjuje pravilo slobode dokazivanja, odnosno pravilo da se dokazi u načelu mogu dostaviti u bilo kojem primjerenom obliku, osim ako je zakonom određeno drukčije. Zakonom je određen niz oblika dokaza (popis nije konačan), a to su:

akti i presude

pregledi računovodstvene dokumentacije, evidencije i dokumenata

iskazi svjedoka

službena ili usmena izvješća vještaka i

posjet prostorijama i njihov pregled.

2.5 Na koji se način od svjedoka dobivaju dokazi te kako se ti načini razlikuju od onih pomoću kojih se dokazi dobivaju od vještaka? Kakva su pravila u vezi s pisanim dokazima i izvješćima/mišljenjima vještaka?

Dokazi svjedoka moraju se dopustiti u skladu sa zakonom i iznose se na zahtjev jedne od stranaka ili se na inicijativu suda uvode za jednu od stranaka.

Stranke isto tako mogu iznijeti dokaze kao svjedoci (vidjeti točku 3. u nastavku). Ako se iznose dokazi svjedoka, te svjedoke pozivaju stranke.

Dokazi svjedoka iznose se u obliku iskaza. Iskaz se daje u usmenom obliku na sudskoj raspravi. Izjava svjedoka dopuštena je kao dokaz samo ako se odnosi na činjenice o kojima svjedok ima osobno saznanje. Stranci koja traži dopuštenje za izvođenje dokaza svjedoka dopustit će se da to učini ako su činjenice koje se dokazuju sporne i time se može pomoći donošenju odluke o predmetu.

Vještaci mogu predstaviti pisana ili usmena izvješća na zahtjev jedne od stranaka ili na vlastitu inicijativu suda (članak 194. Zakona o parničnom postupku).

U slučaju pisanog izvješća sud određuje rok za njegovo predstavljanje. U slučaju usmenog izvješća vještak iznosi dokaze na datum zakazan za suđenje.

2.6 Imaju li neki načini dokazivanja veću težinu od drugih?

Postoji razlika između nepobitnih dokaza i onih koji se mogu pobiti. U slučaju nepobitnih dokaza sud je obavezan sadržaj dokaza prihvatiti kao istinit ili priznati snagu tog oblika dokaza kako je određeno zakonom. U slučaju nepobitnih dokaza mogu se ponuditi i protudokazi, osim ako je zakonom predviđeno drukčije. Javni akti i presude kaznenih sudova primjeri su nepobitnih dokaza. Sud slobodno određuje dokaznu vrijednost dokaza koji se mogu pobiti.

2.7 Je li za dokazivanje određenih činjenica obvezna primjena određenih načina dokazivanja?

Neki dokument u određenim okolnostima čini savršen dokaz. U određenim okolnostima dokument je ključan i za ostvarivanje određenog prava. Primjer toga mogao bi biti predbračni ugovor ili oporuka. Postojanje predbračnog ugovora ili oporuke koju je sastavio javni bilježnik dokazuje se dostavljanjem javnobilježničke isprave. Dodatak oporuci isto tako može poslužiti kao dokaz. Dodatak oporuci rukom je ispisan dokument s datumom i potpisom u kojem su navedene želje oporučitelja. Te se želje mogu odnositi na, među ostalim, odjeću, nakit i određene kućanske predmete te određene knjige. Valjanost dodatka oporuci ne treba se potvrđivati javnobilježničkom ispravom.

2.8 Jesu li svjedoci zakonski obvezni svjedočiti?

Osnovno je načelo da je svatko tko je u skladu sa zakonom pozvan da svjedoči obavezan to učiniti. Obavezan je pojaviti se na suđenju i na sudu iznijeti potrebne istinite izjave.

2.9 U kojim slučajevima mogu odbiti svjedočenje?

U određenim je okolnostima moguće osloboditi osobu od obveze svjedočenja.

Osobe koje su u bliskom odnosu s jednom od stranaka mogu zatražiti da ih se oslobodi obveze svjedočenja. To uključuje (bivše) bračne drugove ili (bivše) registrirane partnere stranke, krvne srodnike ili srodnike po tazbini stranke ili njezina bračnog druga ili registriranog partnera do i uključujući srodnike u drugom koljenu – roditelje, djecu, djedove i bake, unuke, braću i sestre.

Svjedoci mogu tražiti da budu oslobođeni te obveze kada odgovaraju na određena pitanja ako bi odgovor svjedoka ili njegova krvnog srodnika ili srodnika po tazbini u uzlaznoj ili silaznoj liniji, ili pobočnog rođaka u drugom ili trećem koljenu, ili (bivšeg) bračnog druga te osobe ili (bivšeg) registriranog partnera te osobe izložio riziku od kaznenog progona (članak 165. stavak 3. Zakona o parničnom postupku).

Izuzetak postoji i na funkcionalnoj osnovi. Dostupan je osobama koje su na temelju povlaštenog odnosa zbog svoje profesije, zanimanja ili drugog statusa (kao što su svećenstvo, liječnici, odvjetnici i javni bilježnici) obvezne čuvati povjerljivost podataka.

2.10 Je li moguće kazniti osobu koja odbije svjedočiti ili je prisiliti da svjedoči?

Ako je poziv svjedoku dostavljen preporučenom poštom i on se ne pojavi na suđenju, sud može na zahtjev dotične stranke odrediti datum kada se svjedoka može pozvati dostavom sudskog poziva (usluga koju obavlja sudski izvršitelj). Ako se svjedok ni tada ne pojavi, sud može naložiti da ga policija dovede na sud. Ako se svjedok pojavi, ali odbije dati izjavu, relevantna stranka može od suda zatražiti da ga zadrži u pritvoru zbog nepoštovanja suda. Stranka koja je to zatražila morat će platiti troškove pritvora. Sud će poduzeti mjeru oduzimanja slobode samo ako smatra da je to opravdano u svrhu utvrđivanja istine.

2.11 Postoje li osobe koje ne mogu svjedočiti?

Svatko je u načelu obavezan svjedočiti, osim osoba koje imaju pravo na izuzeće (vidjeti točku 2.9.).

2.12 Koja je uloga suca i stranaka u saslušanju svjedoka? Pod kojim uvjetima svjedok može svjedočiti videokonferencijskom vezom ili uz primjenu drugih tehničkih rješenja?

Saslušanje i ispitivanje svjedoka provodi sud. Stranke i njihovi odvjetnici isto tako mogu postavljati pitanja svjedocima. Sud na vlastitu inicijativu ili na zahtjev jedne od stranaka može svjedoke suočiti jedne s drugima ili sa strankama. Nakon svjedočenja svjedoka sud može postavljati pitanja strankama i stranke mogu postavljati pitanja jedne drugima.

Nizozemska pravila o dokazivanju ne sadržavaju posebne odredbe o videokonferencijskim sustavima. Taj postupak nije isključen nizozemskim pravom i ne postoje praktične poteškoće povezane s provođenjem videokonferencije. O tom pitanju odlučuje sud.

3 Ocjena dokaza

3.1 Ako stranka nije legalno pribavila dokaze, postoje li ograničenja koja sud primjenjuje pri donošenju presude?

Nezakoniti dokazi mogu se podijeliti na dokaze koji su pribavljeni na nezakonit način i one koji se upotrebljavaju na nezakonit način. Upotreba dokaza pribavljenih na nezakonit način nije uvijek nezakonita. Sud uvijek ima diskrecijsko pravo odlučiti trebaju li se dokazi smatrati nezakonitima.

3.2 Hoće li moje svjedočenje biti dokaz ako sam stranka u postupku?

Stranke se mogu saslušati kao stranke u postupku, ali u tom se slučaju izjave koje iznesu neće smatrati dokazom u korist stranke saslušane u svojstvu svjedoka, osim ako se iskaz upotrebljava kako bi se razjasnili drugi neprimjereni dokazi (članak 164. stavak 2. Zakona o parničnom postupku).

Posljednji put ažurirano: 09/02/2022

Verziju ove stranice na nacionalnom jeziku održava odgovarajuća kontaktna točka EJN-a. Prijevode je napravila služba Europske komisije. Moguće promjene u originalu koje su unijela nadležna nacionalna tijela možda još nisu vidljive u drugim jezičnim verzijama. Europska pravosudna mreža i Europska komisija ne preuzimaju nikakvu odgovornost u pogledu informacija ili podataka sadržanih ili navedenih u ovom dokumentu. Pogledajte pravnu obavijest kako biste vidjeli propise o autorskim pravima države članice odgovorne za ovu stranicu.